



Traduint una mica

La calàndria

Jesús R. Jurado *

Ara precisament es compleixen vint-i-cinc anys -fou l'any 1984-, de la posta en marxa en el si de la SEO, del Comitè de Rareses oficial de l'estat espanyol. Ja feia un quart de segle (des del 1959), que els anglesos havien inaugurat el sistema i encara hauríem d'esperar set anys més, fins a 1991, perquè el GOB engegues el nostre propi Comitè de Rareses de l'arxipèlag. Si resumim tot això arribarem a una conclusió evident: no fa tant de temps que els ornitòlegs funcionàvem d'altres maneres i els llistats de les aus d'un territori o d'un país, es feien confiant en el saber i en l'honestetat dels observadors.

Arribats als temps actuals, aquests sistemes tal pareix que són inviables i avui tenim unes llistes oficials estrictes però amb una mena de Limbe annex en el que esperen com ànimes en pena, tot un seguit d'espècies que foren citades i ben citades en els temps de més enllà de la dècada dels vuitanta, però que la manca de citacions més modernes han fet que no estiguin -encara-, confirmades, reconegudes o homologades.

Passa però, que de tant en tant una d'aquestes espècies compareix amb totes les de la llei, davant ornitòlegs i càmeres, com es sol dir amb "llum i taquígrafs", i aleshores

sí que pot ingressar l'aucell al llistat oficial.

Pels que intuïm el que ha costat construir l'ornitologia d'un lloc, i a més tenim la sort d'haver viscut a cavall entre l'abans i el després del comitès de Rareses, sempre ens representa una alegria grossa quan una espècie citada d'anys enrere, pot ser homologada per primera vegada. No fa molt se'ns va incorporar una més al nostre llistat oficial: la Calàndria. Avui parlarem una mica d'ella.

Aquest alàudid circum-mediterrani considerat a l'arxipèlag com Accidental i com a Raresa a nivell balear, i al llarg del temps tal pareix que s'ha pogut observar tot un seguit de vegades. El primer pic que quedà constància de la presència d'una calàndria a les Illes, fou a s'Albufera de Mallorca, entre els dies 24 i 28 d'abril de 1958. La citació la devem a Elizabeht Detflesen que feia feina pel Zoologisches Staasinstitut, d'Hamburg i que identificà l'exemplar "amb tota seguretat". Entre els anys 1967 i 1992, es veren vuit calàndries més: una a Formentera, una a Menorca i la resta a Mallorca.

Ara, a setze anys d'aquella darrera citació, tres dels nostres ornitòlegs, en Lalo Ventoso, en Pere Vicens i en Maties Rebassa, pogueren

(*) jrrurado@telefonica.net

observar i fotografiar un exemplar a plaer, a s'Amarador de s'Albufera, el dia 15 d'abril de l'any passat, just cinquanta anys després d'aquella primera cita.

La denominació de la calàndria a la Sistemàtica, pot ser una mica mal de dir i recordar per aquells poc avesats a manejar els noms grecs i llatins de la nomenclatura linneana: *Melanocorypha calandra*. El primer nom, corresponent al gènere òbviament, no és fàcil d'interpretar pels experts, al manco en part: *Melanocorypha* es compon de "melano" que ve del grec melas i vol dir "negre", en aquest cas al·ludint a les taques negres del coll o la gola d'aquest aucell, i "corypha", d'etimologia complicada que ha donat peu a un parell d'interpretacions, tot i que són molts els que es decanten per fer-la derivar de la grega koruphaios que aquí li donen el sentit de destacat o rellevant referint-se o bé al cant melodiós o bé al fet de ser una de les més grosses aloses. Així mateix també s'ha de tenir en compte que tant n'Aristòfan com Aristòtil, fan menció d'un aucell amb negre al cap i de cantar musical que de vegades se'l veu identificat amb *Parus palustris* o *Sylvia atricapilla* però que perfectament podria ser la calàndria i que anomenen Melanokoruphos. Pel que fa al nom de l'espècie, calandra ve de la paraula grega kalandra i era el nom antic de l'alosa.

Més a prop en el temps, acabem dient *Melanocorypha* només als aucells del grup de les calàndries que en total són cinc espècies, quatre

d'elles a zones Europa oriental, Àsia i nord d'Àfrica. De totes elles, a part de la *Melanocorypha calandra*, n'hi ha una altra que és la Calàndria alablanca *Melanocorypha leucoptera*, de la que guardem al Limbe dels temps sense comitès de Rareses, unes citacions úniques: un veterà ornitòleg de seriositat fora de tota sospita, va observar un exemplar a la garriga costanera del Salobrar de Campos, a Mallorca, a la tardor de 1977; anys més tard, el 1986, també a la tardor -novembre i desembre-, un altre conegut ornitòleg observà un exemplar repetides vegades a Son Pujol, a Montuïri.

El nom de Calàndria amb les variacions òbvies, és emprat a les principals llengües europees. A les Illes l'anomenem com a Calàndria com es fa en català, tant al Principat com al País Valencià, tot i que als Països Catalans, a alguns indrets li diuen també calànies, calandres, calandrins o calandrius i fins i tot a qualche lloc li diuen Calandrina a la nostra Piula o Titina d'estiu, *Anthus campestris*.

Això és el que hi ha damunt la Calàndria, un aucell terrenejant - "... que cerca l'aliment peonant, nia a terra i rarament es posa als arbres", com diu l'eminent ornitòleg J. Maluquer Sostres-, de cant sonor i melodiós emès moltes vegades durant les volades i l'aucell no escatima, la qual cosa li ha valgut figurar als refranyers i al recull de frases fetes, dient-se que "Xerra més que una calàndria", d'algú que parla molt i molt seguit, o també que "Canta com una calàndria", referint-se a les persones que canten molt bé.

Així mateix, trobem la Calàndria a no pocs poemes de variades llengües com aquella estrofa en

castellà transmesa oralment des de l'edat mitjana, de l'anònim Romance del Prisonero:

Que por mayo era, por mayo
cuando hace la calor,
cuando los trigos encañan
y están los campos en flor,
cuando canta la calandria
y responde el ruiseñor...



Fotografia de la calàndria observada a s'Albufera el 15 d'abril de 2008. Foto Maties Rebassa